

OWADY ZAPYLAJĄCE Z NASZEGO SĄSIEDZTWA

ZAGRODA EDUKACYJNA

Ostoja Dworska

Inspirujemy się tradycją i dbamy o jej kultywowanie,
rozbudzamy wrażliwość na piękno i bogactwo ojczystego krajobrazu...

tel. 663-530-787, e-mail: ostoja.dworska@op.pl

W Polsce żyje około 450 gatunków pszczoł oraz 30 gatunków trzmieli, zapylają one znaczącą większość upraw rolnych, ogrodów jak również dziko występujących roślin owadopylnych. Ilość występujących owadów zapylających decyduje o występujących plonach w rolnictwie, jakości i ilości owoców które służą nam jako pożywienie. Pszczoły i trzmielie to również ważny element ekosystemów które bez pszczoł nie mogłyby prawidłowo funkcjonować. Obecnie obserwowane masowe wymieranie pszczoł wymaga na nas wykonywania szeregu zabiegów mających poprawić warunki życia tych tak pożytecznych owadów.

Hotele dla pszczoł przeznaczone są dla bardzo szerokiej grupy owadów zapylających. Ze względu na możliwość zastosowania różnorodnych materiałów trzciny, drewna, kory i gliny do budowy „hotelu” mogą w nim się gnieździć min. pszczoły z rodzin: Lepiarkowate, Porobnicowate (Anthophoridae), a także liczne gatunki z rodziny Mięsiarkowate w tym:

- Murarka ogrodowa = Murarka ruda (*Osmia rufa* L.) – to pszczoła o czarnej główce i ciemno rudym tułowiu na którego końcu występują czarne włoski. Samice osiągają od 10 - 12 mm, samce natomiast 8 - 10 mm. Jest to pszczoła prowadząca samotniczy tryb życia. Dawniej zamieszkiwała bardzo chętnie dachy pokryte strzechą. Obecnie zasiedla szczeliny ścian, stare próchniejące drzewa, łodygi roślin. Murarka ruda składa w łodygach po kilka jaj, każde w oddzielnej komorze lęgowej. Larwy po przeobrażeniu się w komórkach do postaci owada dorosłego wygryzają się z nich wczesną wiosną. Aktywność murarki ogrodowej obserwowana jest przy temperaturze powyżej 15°C.
- Mięsiarska lucernówka (*Megachile rotundata* F.) – jest ona wraz z Murarką rudą przedstawicielem Mięsiarkowatych. Zasiedla środowiska zbliżone do Murarki rudej. Obecnie szczególnie ceniona jako zapylacz kwiatów lucerny. Do budowy komórek używa wyciętych

fragmentów liści, gliny i mułu. Tułów tej pszczoły jest silnie owłosiony z wyraźnie zaznaczonymi segmentami czarnymi i kremowymi odwłoka.

– Nożycówka pospolita (*Chelostoma florissomne* L.) – to pszczoła o smukłej budowie ciała, w odróżnieniu od gatunków wyżej opisanych posiada ona znikome owłosienie ciała. Pszczoła ubarwiona wyraźnie ciemno posiadająca białe pręgi na odwłoku. Zasiedla tereny w sąsiedztwie człowieka, budując komórki w łodygach roślin, pęknięciach drzew i zabudowań.

– Walczatka dwuguzka (*Heriades truncorum* L.) – to jedna z najmniejszych pszczół występujących na terenie Polski, osiąga ona maksymalnie do 8 mm długości ciała. Odwłok posiada na spodniej stronie gęstą szczecinkę z żółtych włosków, wierzchnia strona ciała jest naga. Chętnie zasiedla śródpolne zadrzewienia obrzeża lasów i otoczenia zabudowań. Nadaje się do zapylania zamkniętych upraw gdyż skutecznie zapyla w nich rośliny i zasiedlając sztuczne gniazda.

Nieco odmienną grupę owadów stanowią pszczoły miodne. Obecnie hodowane przez człowieka żyją w ulach będących ich schronieniem i miejscem rozwoju, gromadzenia pokarmu (pyłku i miodu). Pszczoła miodna tworzy duże rodziny osiągające do 50 tys. osobników, ze szczególną przewagą robotnic. Poza robotnicami w rodzinie wyróżnią się: trutnie, królową tzw. „matkę pszczelą” składającą jajeczka z których wychowywane są kolejne pokolenia pszczół. Robotnice w różnym wieku wykonują różne zadania, począwszy od sprzątania ula, przez karmienie larw a skończywszy na zbieraniu nektaru i pyłku z kwiatów. Najważniejszą funkcją pszczół jaka pełnią to zapylanie kwiatów roślin w tym znaczącej ilości upraw rolnych przyczyniając się znacząco do zwiększania plonów a tym samym do ilości produkowanych warzyw i owoców. Produkcja miodu będącego cennym źródłem substancji wspomagających prawidłowe funkcjonowanie naszego organizmu jest jedynie produktem ubocznym pracy pszczół które przede wszystkim zapylają uprawy rolne.

Pszczoły często kojarzone są wyłącznie z powszechnie znaną pszczołą miodną (*Apis mellifera* L.) liczne gatunki pszczołowatych stanowią obszerną rodzinę zapylającą rośliny wstępujące w stanie dzikim, jak również w uprawianych sadowniczo oraz występujących na plantacjach rolnych. Dobrym przykładem ogromnej roli w zapylaniu kwiatów jest murarka ogrodowa znakomicie zapylająca ponad 150 gatunków roślin.

Drugą grupę 29 gatunków owadów zapylających stanowią trzmiele, są one kolejnym istotnym ogniwem przyrody jakie jest potrzebne aby otaczająca nas przyroda mogła prawidłowo funkcjonować. To dzięki trzmielom wiele gatunków roślin może być zapylanych czego nie potrafią robić np. pszczoły. Trzmiele posiadając długi języczek osiągający ponad 20

mm sięgają w głąb kielichowatych kwiatów czego nie potrafi duża grupa owadów. Zdecydowana większość trzmieli zakłada gniazda na ziemi lub w płytkich norach. W związku z tym dużym zagrożeniem dla nich jest wypalanie traw. Obecnie trzmielę wykorzystuje się w uprawach szklarniowych, gdzie skutecznie pomagają w zapylaniu upraw przyczyniając się do większych plonów i jakości produkowanych owoców.

Dlaczego budujemy hotele dla pszczół

Obecne zmiany w środowisku jakie zostały wprowadzone w szeroko rozumianej działalności człowieka a szczególnie w rolnictwie i budownictwie doprowadziły do znaczącego zmniejszenia się liczby potencjalnych miejsc bytowania tak pożytecznych owadów jak pszczoły. Budowa nowych miejsc rozwoju tych owadów ma na celu zwiększenie zanikających populacji owadów zapylających. Hotele te przeznaczone są dla pszczół samotnic, których samice w odróżnieniu od pszczoły miodnej, samodzielnie budują gniazda i zbierają pokarm.

Zmiany jakie nastąpiły w budownictwie, spowodowane zastąpieniem drewna cegłą i podobnymi do niej materiałami. Sprawilo to znaczące ograniczenie miejsc rozwoju pszczół samotnic. Istotny wpływ na zanik miejsc gniazdowania ma również brak w naszym otoczeniu starych częściowo próchniejących drzew, zaniedbanych i niekoszonych skwerów, co przyczynia się do zaniku wielu naturalnym miejscem gniazdowania pszczół. Jako jeden z istotniejszych powodów zaniku populacji owadów zapylających podaje się zmiany w rolnictwie spowodowane intensywnym eksploatowaniem pól i użytków zielonych, na przestrzeni ostatnich lat doprowadza to do sukcesywnego zaniku naturalnych miejsc gniazdowania tych owadów. Stosowanie coraz większej ilości herbicydów spowodowała zanik roślin służących niegdyś jako baza pokarmowa i miejsce gniazdowania niektórych gatunków pszczołowatych.

Jak chronić owady zapylające

W zakresie ochrony owadów zapylających należy działać jednocześnie na dwóch polach, nad wzbogacaniem bazy pożytkowej (pokarmowej) oraz budowie miejsc gniazdowania tej grupy owadów.

Obecnie jednym z kluczowych problemów jest ubożenie flory upraw rolnych poprzez systematyczne niszczeniem tzw. „chwastów”, będących cennym źródłem pokarmu dla owadów zapylających. Brak innych roślin towarzyszącym uprawom powoduje krótkotrwałe występowanie pożywienia dla pszczoł i długotrwały zanik źródeł pokarmu po przekwitnięciu upraw rolnych. Przyczynia się to do ubożenia liczby gatunków pszczoł, jakie dawniej występowały na terenach gospodarowanych w sposób mniej intensywny a zarazem przyjazny wielu gatunkom owadów.

Poza zakładaniem hoteli dla pszczoł wskazane jest nasadzanie drzew, wysiew i uprawa licznych gatunków roślin miododajnych. Biorąc pod uwagę porę kwitnienia i atrakcyjność poszczególnych gatunków, zachęca się min. do wzbogacania okolic naszych obejść o takie gatunki jak: Nostrzyk biały (*Melilotus alba* MEDIK.), Dzwonek ogrodowy (*Campanula medium* L.), Naparstnica purpurowa (*Digitalis purpurea* L.), Jasnota biała (*Lamium album* L.), Nostrzyk biały (*Melilotus albus*), Naparstnica purpurowa (*Digitalis purpurea* L.), Żmijowiec zwyczajny (*Echium vulgare* L.), Dzięgiel leśny (*Angelica sylvestris* L.), Kocimięta właściwa (*Nepeta cataria* L.), Wielosił błękitny (*Polemonium caeruleum*), Wrzos pospolity (*Calluna vulgaris* (L.) Hull), Śliwa tarnina, (*Prunus spinosa* L.), Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos* L.), Suchodrzew pospolity (*Lonicera xylosteum* L.), jierzba iwa (*Salix caprea* L.), Klon pospolity (*Acer platanoides* L.).